

ДИГИТАЛНО НОМАДСТВО И ВРЪЗКА С ПРИРОДАТА:

примери от град Банско

ПЕТЯ В. ДИМИТРОВА

Nature's Role in the Experience of Digital Nomads:

The Town of Bansko as a Case Study

Petya V. Dimitrova

Резюме: Настоящата статия представя резултатите от поредица теренни проучвания на дигиталното номадство в Банско – през последното десетилетие курортът е утвърден сборен пункт за дигитални номади от цял свят. Тази форма на мобилен начин на живот се характеризира с честото и многократно преминаване на национални граници от мобилни субекти, които остават за различно време в различни страни и не се завръщат за постоянно в родината си. Според тях Банско е уникално с това, че тук са налице природни дадености, инфраструктура, позволяваща работа от разстояние и общност от съмишленици. Какво подтиква тези хора да се установят за дълго в малък град като Банско и защо за тях е ключово да бъдат близо до природата (за да творят и работят необезпокоявано, далеч от свръхстимулацията, характерна за големите градове; за да отглеждат децата си в спокойна среда и др.)? Какви са измеренията на природата в градската среда (игри в дворовете и планинските потоци, течащи край улиците; организиране на сплотяващи събития на открито; внасяне на естествени материали в интериора и екстериора на пространствата, обитавани от дигитални номади и др.)?

Ключови думи: дигитално номадство, природа, Банско, обучение чрез пътуване по света

Abstract: This article presents the results of a series of field studies on digital nomadism in Bansko – a resort town that has been an established meeting point for digital nomads from all over the world for a decade. This form of mobile lifestyle is characterized by the frequent and repeated crossing of national borders by mobile individuals (digital nomads), who stay for varying lengths of time in different countries and do not return permanently to their home country. According to them, Bansko is unique because it offers natural resources, infrastructure that enables remote work, and a community of like-minded people. What prompts these individuals to settle for extended periods in a small town like Bansko, and why is it crucial for them to be close to nature (to create and work undisturbed, away from the overstimulation typical of big cities; to raise their children in a peaceful environment, etc.)? What are the dimensions of nature within the urban environment (playing in yards and mountain streams flowing along the streets; organizing community-building outdoor events; incorporating natural materials into the interior and exterior of spaces inhabited by digital nomads, etc.)?

Keywords: digital nomadism, nature, Bansko, worldschooling

Дигитално номадство и връзка с природата: примери от град Банско

ПЕТЯ В. ДИМИТРОВА

Въведение в проблематиката на дигиталното номадство

С приетите от Парламента промени в Закона за чужденците в Република България през юни 2025 г., чуждестранните, дистанционно работещи граждани вече могат да остават до 2 години и да живеят и работят в страната. Тя печели от това както икономически, така и като имидж. Нововъведението, наричано накратко „виза за дигитални номади“, идва в особено подходящ момент, тъй като България се присъедини към Шенгенското пространство на 1 януари 2025 г., както ѝ предстои да приеме еврото на 1 януари 2026 г. Издаването на такава „виза“ предлага ясен законен път за гражданите на страни извън ЕС да живеят и работят в България извън краткосрочните ограничения. Важно е да се отбележи, че тя е привлекателна дестинация за дигитални номади вече повече от десетилетие.

Изразът *дигитален номад* се използва за пръв път от Манерс и Макимото (Manners & Makimoto, 1997), които предсказват, че благодарение на нагизащата се вълна от технологично обусловена мобилност, професионалистите от творческите индустрии скоро ще могат да преразгледат един извечен човешки избор: да бъдат уседнали или да станат номади (Woldoff & Litchfield, 2021: 79). Около десетилетие по-късно дигиталното номадство добива все по-голяма популярност сред онези, които ценят – и които могат да си позволят – свободата да бъдат независими от местоположението си. Този начин на живот се основава на наличието на надеждна интернет връзка, даваща възможност на индивидите да работят от разстояние и да пътуват по света, едновременно задоволявайки страстта си към пътешествията и изпълнявайки професионалните си задължения – балансирайки между работата и свободното си време (Orel, 2023: 142).

Сравнено с първите години на XXI век, дигитално номадство през 20-те години на същия век се характеризира с разширяване на фокуса – не само върху труда (професионалната заетост), но и върху начина на живот (организиране на всекидневието и близкото бъдеще, участието в общности от съмишленици и др.). Дигитализацията успява да демократизира и да направи по-достъпно изграждането на кариера, независима от местоположението, но изследователите на този

феномен подчертават, че не всеки независим от местоположението си работник е дигитален номад. Това личи в утвърдените дефиниции на термина:

Индивиди, които използват дигитални технологии, за да работят от разстояние – имат възможността да работят и пътуват едновременно, могат да избират честотата на пътуване и местоположението си и посещават поне три места годишно, които не са техен собствен дом, нито дом на приятел или член на семейството (Cook, 2023: 259).

Предимно млади (милениали или поколение Z) индивиди със стремеж към изследване и мобилен начин на живот, който съчетава пътуване с виртуална работа и изисква специфичен набор от умения и оборудване (Simova, 2023: 176).

Трудът на тези индивиди е дигитализиран, мултилокален и гъвкав по отношение на географското положение – мобилният им начин на живот е техен избор. Различават се от дистанционните работници, чиито избор на начин на живот не включва постоянно или непрекъснато пътуване (Toivanen, 2025: 6).

В трите дефиниции се очертават три ключови измерения: технологии/труд, мобилност/местоположение и избор на начин на живот. Докато и тримата автори подчертават ролята на дигитализирания труд и гъвкавостта на местоположението, разликите се проявяват в специфичните критерии за това кой може да се определи като дигитален номад – налице е например количествен праг за мобилност (поне три различни места годишно), демографски елемент (поколение Z/милениали) и разграничение между дигиталните номади и други дистанционни работници.

Престоят на тази група в различни държави не остава незабелязан от собствениците на бизнеси. Те я таргетират и предоставят необходимата инфраструктура, включваща няколко аспекта: настаняване, извършване на работна дейност, достъп до услуги от сферата на администрация, здравеопазване, застраховане и др.

Настаняването се случва не само в имоти под наем, а и в специално проектирани за нуждите на дигиталните номади места, наречени „коливинг пространства“ (пространства за споделено живеене). За разлика от традиционното настаняване от хотелски тип, коливингите предлагат не само обзаведени стаи, а и разнообразни общи зони, включително оборудвани кухни. Имат по-дълъг минимален срок за наемане (обичайно е месец или няколко седмици), обусловен не само за удобство на съдържателите и персонала, но най-вече заради основната функция на коливинга – да предостави на дигиталните номади достъп до група от съмишленици, така че да преодолеят предизвикателството на социалната изолация, да задоволят нуждите на клиентите от нетуъркинг (изграждане на мрежа от контакти) и социализация.

Според Пачеко и Азеведо (Pacheco & Azevedo, 2020: 193), които подхождат към анализа на коливинг пространствата от гледна точка на науките за туризма и маркетинга, става дума за „туристически продукт, ориентиран към сегмента на дигиталните номади (хора, които работят онлайн)“.¹ Според Зумбуш и Лаличич (Zumbusch & Lalicic, 2020: 442) коливинг пространствата допринасят за благосъстоянието на дигиталните номади, като им осигуряват три вида ресурси: физически, социални и психологически.

Дигиталните номади често се отказват от постоянно пребиваване на едно място, заменят го с мултилокалност и избират работната си среда въз основа на лични интереси, а не на професионални обстоятелства. Този начин на живот размива границите между работа и свободно време, като акцентира върху баланса между двете. Вол и колеktiv (Voll et al., 2022) отбелязват, че дистанционната работа също така носи предизвикателства, включително лош баланс между професионалния и личния живот, самота и постоянни очаквания работникът да е на линия. В отговор на тези проблеми, дигиталните номади търсят „трети места“ като коуъркинг пространства (пространства за споделена работа), които осигуряват необходимата им работна среда. Орел (Orël, 2019) посочва, че коуъркинг пространствата представляват за номадите тяхна не само работна, но и житейска среда, както и допринасят за пълноценния им живот.

Колкото и да е неочаквано, дигиталните номади в крайна сметка имитират определени аспекти на работата в офис (Toivanen, 2025: 3). Въпреки явното си негативно отношение към офис средата, те се нуждаят от офисоподобна обстановка поне понякога. И все пак коуъркинг пространствата се отличават от обикновения офис, като съвместяват професионалното поне до известна степен с личното; понятието за работна среда с понятието за уют (по принцип противоречащи си). В коуъркингите собственици, мениджъри на общността и членове съзнателно насърчават създаването на нови взаимоотношения. Така се разграничават от традиционния офис, където общуването често е само с колеги и преобладаващо формално, или от работата в кафене, където човек е сам със себе си и лаптопа си, макар и сред други. Номадите са флуидни и в решенията си къде да работят, както в решенията си къде да пътуват/живеят (Woldoff & Litchfield, 2021: 127), така изразяват независимостта си. В резултат коуъркингите следва да предлагат разнообразие от възможни избори – зони за тиха работа, зони за онлайн разговори, общо пространство, кафе/бар зона, градина с изглед към

---

¹ Поради ограничения в обема на настоящата статия, не засягам научния проблем за разликите и сходствата между туристите и дигиталните номади. Все пак ще отбележа, че двете групи се различават както по сроковете на престоя си, така и по нуждите и ценностите си.

планината/Стария град и същевременно бюро с комфорта на ергономични столове и климатизация.

Според Вогл и Мицек (Vogl & Micek, 2023: 6) дигиталните номади и мобилните интелектуални работници са били концентрирани предимно в коуъркинг пространства в градски райони, но през последните години отварят врати все повече такива пространства в извънградските райони по цял свят, например в туристически планински (бих добавила и крайбрежни) региони. Инфраструктурата за дигитални номади в такъв тип места е по-слабо изучена, а в България – неизследвано поле. Ето защо научният интерес и обхватът на изследването ми се съсредоточават именно върху планински курортен град, какъвто е Банско, където годишно пребивават между 200 и 1000 номади в зависимост от сезона. Награждам съществуващите изследвания, като се фокусирам върху един рядко повдиган аспект на номадския лайфстайл избор – мотивацията за местоположение в близост до природата, за непосредствен достъп до нея, и как този избор се отразява на благодействието им в личен и професионален план.

Методология на изследването

Настоящата статия е част от по-мощно проучване² на дигиталното номадство в България, резултат от което е монографията *Дигитално номадство: културни трансформации, социални динамики и предизвикателства в Банско* (Димитрова, 2025). Освен продължителното включено наблюдение и стотиците неформални разговори, които съм провела включително с местни хора (голяма част от които – персонал в разнообразни магазини, заведения и места за настаняване), разполагам с 32 интервюта с дигитални номади и собственици на коливинг/коуъркинг пространства, подбрани по метода на снежната топка (вж. демографските характеристики в Прил. 1). Отзовавах се на препоръките за места и личности, които да включа в изследването, както и разглеждах източниците, предоставени ми от тях онлайн – статии, публикации в социални мрежи и други медии и т.н. Въпреки че теренната ми работа приключи в края на юни 2025 г., продължавам да поддържам контакт с някои от респондентите си онлайн чрез социалните медии. Следвам страниците, на които публикуват информация и обновления за собствените си проекти и пътешествия, абонирана съм за нюзлетърите им, следя какво се пише за Банско в медиите (Kozinets, 2015).

Интервюта бяха проведени между януари и юли 2025 г. най-вече на живо, а в 6 от случаите – чрез онлайн видеоразговори. Средната продължителност е 45 минути,

---

² Финансирано от национална програма „Млади учени и постдокторанти“ и проведено под ръководството на доц. д-р Мила Маева.

но някои надхвърлят един час. Повечето участници бяха от страни с т.нар. „силни паспорти“ – силата на паспорта се измерва по това в колко държави могат да влизат без виза. Полуструктурираните интервюта се състояха от 10 въпроса, всеки от които с няколко подвъпроса, обхващащи следните основни теми: биографична история; трудови практики; ценности (свобода и мобилност, личностно развитие, връзка с околната среда, потребление); понятие за дом и за общност, необходимост от конкретни услуги.

По отношение на демографския профил, това са 15 жени и 17 мъже на възраст между 20 и малко над 50 години, основно с типични за дигиталното номадство професии като: разработчици на софтуер/програμισи, специалисти по киберсигурност и IT, специалисти по дигитален маркетинг, консултанти, създатели на съдържание и/или на дигитални продукти, онлайн преподаватели и обучители, писатели и автори, фотографи и видеорежисьори, доставчици на дистанционни услуги, преводачи, виртуален асистенти, журналисти и коучове/терапевти, собственици на коливинги/коуъркинги. С няколко изключения, всички участници остават в Банско за дълго, идват и се връщат тук неколкостранно, а много от тях имат и имот в града.

Преведох и фокусгрупова дискусия с 5 души като официална част от програмата на *Bansko Nomad Fest 2025*. Организаторите на събитието съдействаха за разгласата онлайн. Подготвих за участниците 7 въпроса, сред които за целите на настоящата статия: „Защо избрахте да дойдете в Банско и какво знаете за града?“ и „Доколко е важна природата при избора ви на дестинация?“. Спонтанна, неформална 3-часова фокусгрупова дискусия с 8 участници се осъществи и в едно от коливинг пространствата, където живеех. Дигиталните номади сами обсъждаха точно темите от въпросника ми и разсъждаваха задълбочено по тях, както и се интересуваха от мнението и наблюденията ми.

Настоящата статия представя отношението на дигиталните номади към природата в Банско. Анализирам какво ги подтиква да посетят средносрочно и/или да се завръщат в малък град като този и защо за тях е ключово да бъдат близо до природата – т.е. каква е значимостта на природната среда като причина номадите да избират Банско. Хипотезата ми е, че тази локация предлага оптимален баланс между отлични условия за работа (бърз интернет, подходящи места за работене и разходи за живот, сравнително ниски спрямо стандарта на номадите) и лесен достъп до природа и възможности за активна почивка (планински спортове, преходи, разходки и др.). Тези два ключови функционални предимства са сходни по тежест при вземането на решение, а изграждането на силна номадска общност е следствие от тях.

В Банско номадите добиват усещане за по-необезпокоявано творчество и работа, за целенасочено оставане по-далеч от свръхстимулацията, характерна за големите градове. Съпътстващ изследователски въпрос е какви са измеренията на природата в градската среда, като хипотетичните отговори включват: активности в дворовете и планинските потоци, мечущи край улиците; организиране на сплотяващи събития на открито, внасяне на естествени материали в интериора и екстериора на пространствата и др.

Банско: глобализиран град с рурален облик

Банско успешно съчетава характеристиките на динамичен глобализиран курортен град с тези на спокойно населено място с подчертан рурален облик. Въпреки че по население е малък град – 9459 души към 31.12.2021 г. според националната статистика (НСИ, 2023) и 9624 според статистика на ГРАО от 15.09.2023 (ГРАО, 2023) – неговата функционалност и социоекономическа активност го издигат до ранга на значим туристически център, изобилстващ от места за настаняване. Тази мащабна хотелиерска инфраструктура и притокът на чуждестранни туристи и дигитални номади му придават космополитност, изразяваща се в наличието на коуъркинг и коливинг пространства, множество заведения, целогодишно богат културен календар, бърз интернет, развита мрежа за доставки и общност, постоянно отворена към нови членове.

Банско се намира на 56 км/1 час шофиране от областния Благоевград и на 150 км/2 часа шофиране от столицата София. В подножието на планината Пирин, надморската му височина е 927 метра, което прави климата прохладен в сравнение с повечето български градове през лятото и снежен през зимата. В непосредствена близост е и до топли минерални извори, най-известните от които са в съседните курорти Баня и Добринище. Банско е един от най-популярните туристически центрове в страната (най-високата точка на ски инфраструктурата му е 2560 м.), получило е позиция на една от най-развиващите се общини със собствен приход от 93 процента (Радонова, 2018: 332) и изобилства от места за настаняване. По данни от респонденти, брокери на недвижими имоти, през 2025 г. тук са налице около 300 хотела – от 1- до 5-звездни или около 15 000 стаи. В него освен преобладаващото население от български етнически произход (97%) постоянно има и множество чуждестранни туристи, както и временно или постоянно пребиваващи чужди граждани, част от които са дигитални номади.

Преди няколко години Банско попада в топ 10 на класацията за най-добри места за дигитални номади на *Nomads.com*. Известен още като *Nomad List* (вероятно това е старо име преди ребрандирането му), този уебсайт помага на потребителите да избират потенциални дестинации, като класира градове с помощта на филтри.

Според него преимуществата на Банско са, че е лесно достъпно, заобиколено от природа, че има добри коуъркинг пространства, силна общност от дигитални номади и множество забавни неща за правене; че е подходящо за ски през зимата и че е топло; че е много безопасно; че интернетът е бърз. Това се потвърждава от респондентите ми, които подчертават, че Банско притежава уникална в световен план смесица от характеристики – глобализиран курортен град, който съумява да запази руралния си облик. Респондентът ми Кристофър³ (около 50 г., брокер на имоти в Банско, роден в Румъния и отраснал във Великобритания) изброява факторите, привличащи дигиталните номади към Банско, и изтъква, че е изключителна рядкост едно населено място да съчетава всички тях, а именно: множество слънчеви дни през годината; ниски нива на престъпност; общност, постоянно отворена към нови членове; поддържана инфраструктура – бърз интернет, доставки (включително на храна), газоподаване, ремонтирани улици и др.; градска атмосфера в съчетание със селска среда; ниска цена на живот в сравнение с развитите страни – ниски данъци, цени на наеми и др.; прекрасна и дива природа; здравословна околна среда – чистота на въздух, храна, вода.

Друг мой респондент – Франк (около 50 г., брокер на имоти под наем и майстор, Великобритания) разказва за Банско в началото на XXI век:

Строителният бум беше около 2006–2007 г., тогава започнаха да копаят основите. Така че повечето от имотите са на 18 години. На един от компютрите ми си пазя снимки на нивите. Беше много, много празно, бях аз и няколко англичанина, те са собственици на ски-шале *Devonshire Lodge* и сега, 20 години по-късно, го продават. Хотел „Глазне“ също – някога беше един от малкото хотели от тази страна на река Глазне. И тези хотели гледаха към ниви, имаха фантастичен изглед. Но оттогава построиха просто толкова много имоти... Като пристигнах за първи път, не беше разрешено да се строи извън околоръстния път, там бяха земеделски земи. Кметът очевидно е получил натиск да разшири строителната площ.

Как е възможно малък град като Банско да поеме наплива от туристи и дигитални номади? Разковничето е именно в сградите, издигнати по време на строителния бум през последните две десетилетия. 50-годишният германец Арнолд, който е независим от местоположението си предприемач, специалист по комуникации и застъпник за семейно дигитално номадство и обучение на децата извън традиционната образователна система, е избрал Банско за своя база, редом с Малта, и обяснява:

Който и да е взел решението да построи всички тези апартаментни структури и сгради в покрайнините на Банско, от днешна гледна точка това е уникална

---

³ За да запазя анонимността на респондентите, имената им са променени.

възможност за града. Защо? Ако погледнем групи места, където се появяват хора, работещи дистанционно, семейства, номади, много скоро, в рамките на първите 36 месеца възниква съпротива срещу тях. Това се вижда в Барселона, в Лисабон, в Мадейра. Защо е тази съпротива? Първо, защото цените за наеми се удвояват или поне се покачват. Банско има капацитета на тези сгради с много апартаменти, много места, които дори още не са завършени. Може да приеме хора, които идват, без да се набъркват в местната обстановка и да затрудняват живота на местната общност. Така че те могат щастливо да съжителстват и да се смесват.

Обсъждам с него настоящето и близкото бъдеще на Банско, докато седим край масивна маса в старинната му къща в центъра на града:

В сграда от 1800-и-някоя година имаме 5G във всяка стая. Такова нещо не е възможно в Берлин. Банско съчетава бит, основан на простия традиционен живот, с комуникационната мощ на 5G, достъпно навсякъде. Околната среда тук и местната идентичност са възхитителни. И през лятото, и през зимата може да видиш как местните седят пред къщите си, на пейките отпред, и просто си говорят със съседите или се припичат на слънце.

Тук е мястото и за рефлексия на собственото ми преживяване по време на първата ми теренна работа в Банско в началото на 2025 г. Като почитател на планинските преходи, бях посещавала града неколkokратно и преди това, но винаги транзит покрай река Глазне и безбройните хотели или гостувайки в нечий апартамент в Новия град, изникнал поради описания строителен бум. Положително впечатление прави, че там и изобщо в цяло Банско сградите, издигнати през последните десетилетия, са в един стил (вж. ил. 1). Това не е случайно – съществува Наредба за специфични изисквания към облика на градските пространства, сградите и архитектурните ансамбли на територията на град Банско, която цели опазването на характерния му планински облик и го брани от навлизането на модерните сгради със стъклени фасади. Предписанията са формулирани в чл. 15–27, като в член 16, ал. 1 се посочва, че:

При изготвяне на инвестиционен проект за сграда, цветовото решение на фасадите и завършващите материали следва да бъде съобразено с архитектурните особености на района, като цветовете и материали. Препоръчва се използването на следните основни материали: 1. мазилки – без интензивни основни цветовете; бяла, бежова, сива гама; допустими са акценти с друг цвят; 2. гървени елементи – обшивки, каси около дограма, декоративни елементи, челни гъски. 3. каменна облицовка, каменна зидария. Допустимо е използването на друг тип материали, като се покаже отношение към контекста и местната архитектура (Община Банско, 2023).

Прави впечатление и „внасянето“ на природни материали в интериора на местата, където отсядах или работех. Често личи старанието атмосферата да вдъхва уют

и усещане за дом и за близост до природата – топла светлина, паркет и масивни бюра, монитори, на които се въртят кадри с горящ огън, картини и фотографии, пресъздаващи елементи от природа и т.н.

Развитието на Банско не секва, както се потвърждава и от оценката на Дамян – около 40-годишен българин, собственик на коуъркинг пространство в Банско от 2020 г.:

Виждам, че много сгради, които не бяха завършени, се завършват. Тоест търсят се апартаменти за постоянно живеене. Виждам, че все повече хората живеят в Банско, което развива града, развива нуждите, развива нови бизнеси или нови услуги. Просто се надявам Банско да си остане горе-долу по размер същото. Просто всичко, което като леглова база не е достроено, да се дострои и да не почва да се строи настрана. И просто се надявам да се регулира по такъв начин, че градът да си остане с този чар. С чар и горе-долу същият като размер.

Дамян е поредният респондент, който подчертава, че „Банско няма еквивалент, то е диамант“ и дава пример за стратегическото местоположение на града, особено привлекателно за туристите и дигиталните номади:

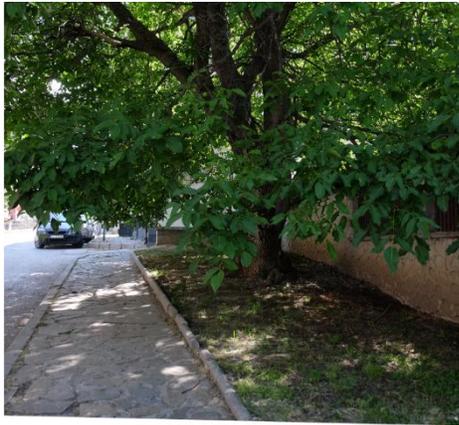
Ти можеш да си на планина, на 2 000 метра надморска височина на барбекю с якето, а през деня да си бил на плажа в Гърция. Аз в един ден съм ги правил и двете. В 7:00 тръзвам на плаж, в 9:00 съм там до 16:00. В 18:30 съм обратно в Банско. В 19:00 съм бил на 930- и повече, на 1100 метра надморска височина.

Банско представлява частично изключение от естественото последствие, че поради презастрояването, наложено от имотния и хотелиерския бизнес, броят и размерът на зелените площи намаляват, съответно и привлекателността за клиенти/купувачи/насялащи. Дори в новата част на града, където строежите са изключително близо един до друг, природата е „на една ръка разстояние“ ако не под формата на дворно пространство, то под формата на гледка към пиринските върхове и Рила в другия край на долината и пряка пътека към подножието на планината. Пешеходната близост до относително дива природа остава изключително привлекателен фактор за насялащите тази част от града.

Ил. 1, 2, 3 и 4: Новият град и гледката към планината. Източник: личен архив, 2025 г.

В старата част – където се намира историческият център с възрожденски сгради и кварталите, населени с местни хора от десетки и дори стотици години – природата е налична (макар и „опитомена“) в дворовете и зеленчуковите градини, в стопанските сгради с домашни животни, и отново – в близостта до планините и горите над града.

Ил. 5, 6, 7 и 8: Типичен рурален облик в старата част на града Източник: личен архив, 2025 г..

Дигиталните номади и връзката с природата

Кейт Сопър (Soper, 2020) въвежда термина *алтернативен хедонизъм*, с който описва липсата на съпротива срещу възприемането на необходимите промени в потреблението. Те не се приемат като саможертва и отказ от удоволствие, а като възможност за напредък отвъд един начин на живот, който е не само катастрофален за околната среда, но и в много отношения неприятен, самоотричащ се и прекалено пуритански фиксиран върху работата и печеленето на пари за сметка на насладата, която идва с това да имаш повече време, да правиш повече неща за себе си, да пътуваш по-бавно и да потребляваш по-малко вещи. Според нея трябва да поставим под въпрос предположението, че доминираното от работа, стресираното, оскъдното откъм време и материално обременено ежедневие допринася за човешкото благополучие, вместо да му вреди. Точно така смятат и голяма част от дигиталните номади, които предпочитат по време на пътуванията си да се настаняват в по-малки населени места.

С каква среда се свързва доминираното от работа, стресираното, оскъдното откъм време и материално обременено ежедневие? С градовете, към които се

отправят постоянни критики, че там процъфтяват материализмът, повърхностните нагласи, консуматорството, работохолизмът. Този дискурс набира особена популярност през XXI век, но има корени още от началото на XX век и дори по-рано. Животът в малки населени места – т.е. по-близо до природата, или дори в дивото, извън мрежата – се романтизира до крайна степен в медиите, изкуството и къде ли не още (вж. повече за термина *селска идилия* в научните трудове на Бънс (Bunce, 2003) и Бел (Bell, 2006). Както го описват Уолдоф и Личфийлд (Woldoff & Litchfield, 2021: 22), градските хора биват обвинени в прекалена рационалност, лишаване от духовност и социална свързаност и в прекалена отдалеченост от природата, за да оценят нейните чудеса.

Нагласите на повечето от дигиталните номади, които избират Банско за своя дестинация, могат да се опишат подобаващо с термина *екологизъм*. Придържам се към дефиницията на Мануел Кастелс (2006: 105), според която това са „всички форми на колективно действие, които в своя дискурс и практика целят коригирането на деструктивните форми на отношения между човешкото действие и неговата природна среда, противопоставяйки се на преобладаващата структурна и институционална логика“. Фактът, че екологизмът е „единствената глобална идентичност, предлагана в името на всички човешки същества независимо от специфичната им социална, историческа или полова принадлежност или религиозната им вяра“ (Кастелс, 2006: 118), кореспондира отлично с глобализираната и космополитна идентичност на дигиталните номади. Съществува обаче и предубеждението, че хората с по-ниски доходи или по-ниско образование не се грижат толкова за околната среда, следователно екологизмът допринася за класовото разграничаване (Miller, 2023: 92).

Уклонът към екологизма и антиконсуматорство, характерен за някои представители на средната класа, каквито са преобладаващо респондентите ми, се подхранва от критиката срещу повърхностното мислене и действия и ненаситността, приписвани на потребителската култура. Сред почитателите на екологизма, това колко морален и свестен е някой, се измерва със степента на екологична ангажираност (Miller, 2023: 93). Същевременно е привлекателно човек да възприема екологизма, тъй като практиките, повишаващи личното здраве и устойчивост (например потребяването на здравословни храни или карането на колело), отлично се съчетават с допринасянето за устойчивост на планетата (пак там, 91).

Написаното дотук не омаловажава, нито принизява конструктивния принос на екологизма и представителите му за гарантирането на устойчивостта на Земята. Съгласявам се с Милър, че дори без императива на климатичните промени,

екологизмът едва ли е фаза, която просто ще отмине“ (Miller, 2023: 93). Защо няма да отмине? Защото в това да си съзнателен към околната среда се корени нещо дълбоко човешко, оздравително и вдъхновяващо. По собствените оценки на респондентите ми, близостта до природа и връзката с околната среда е ключова за благосъстоянието на преобладаваща част от тях. Във всяко интервю ги разпитвам с какво асоциират думата „природа“, дали и ако да – защо е важна за тях. Ето някои показателни отговори.

За да сме щастливи, трябва да творим заедно с природата; трябва да сме сред природата, за да опознаем дори самите себе си. Мисля, че за да се заземим и да можем да разберем какво е важно за нас, трябва да се заземим сред природата, да бъдем заедно с нея. И да научим децата си да го правят. Ако не сме свързани с природата, ще разрушим умовете си и ще унищожим тази земя (Одри, Норвегия, учител по английски и испански, 30+ г.).

Бети (40+ г., Великобритания, собственик на верига коуъркинг пространства) наблюдава, че много от посетителите в коуъркинг пространствата ѝ правят кратка разходка навън на всеки два часа – това е част от рутинната им грижа за себе си: „Има смисъл да си сред природата и да се правят упражнения, дори да не е, за да тичаш маратон. Просто една обикновена разходка на слънце – и всичко става естествено и нормално. Точно толкова, колкото да облекчи нервната система“. Джоел (около 30 г. американец с румънски корени, онлайн учител по английски) е точно типа дигитален номад, описан от Бети. Предпочита да работи в коуъркинг пространството, което е в съседство с градския парк в Банско, така че „между разговорите да се разходя в парка и да почувствам, че имам малко свободно време“. Той изказва съображение, което много привърженици на природата споделят: че природата в градска среда – дори в малък град с рурален облик като Банско – не носи същото усещане като дивата природа: „За да стигна до дива природа, трябва да отида на преход, но през повечето време нямам три-четири часа, за да го направя“. И все пак градският парк е редовно средище за дигитални номади, включително и за организирани събития, като например една трета от програмата на всяко издание на *Bansko Nomad Fest*, когато там се провеждат не само концерти и партита, а и множество спортни занимания.

Ил. 9, 10, 11 И 12: Градският парк по време на Vansko Nomad Fest 2025. Източник: личен архив, 2025 г..

Собственикът на хотел с коливинг и коуъркинг пространство Михаил (60+ годишен, българин, бивш дипломат) коментира, че за неговите гости природата е толкова важна,

защото са живели в много регулиран свят. Даже са ме питали защо има храсти на нивите. При тях храстите се махат и това става пасище, особено в Англия, в Ирландия. [...] Аз ги водя на гъби, по съседните поляни. Имаше една китайка им правеше мероприятия – гимнастика, ей тука на зелената трева. Излизат оттук и веднага са сред природата. И ме питат „Този орех на кого е?“, може ли да бера от него, да не им се скара някой.

Съпругата му Тея (около 60-годишна, българка, управител на коливинг) допълва: „Австралийците например не знаеха какво е това, дето си ходиш с един плик да си събираш нещо“ – ето пореден пример за измеренията на свободата, която чужденците изпитват в България, както и за свързването с природата.

Марта (50+ г., Нидерландия, преводач) изтъква, че за нея има различни видове природа:

Първата ми дефиниция е място без хора, просто диво място без никакви сгради. Но харесвам и онзи вид природа, където цивилизацията не е прекалено далеч. Там се отпускам, обзема ме спокойствие, освен ако няма опасни животни. Това е едно хубаво, старомодно чувство. Обичам да ходя на места, където се чувствам така, сякаш все още не сме унищожили всичко.

Според нея е иронично, че колкото повече туристи ходят на гадено място, толкова повече разрушение носят: „Природата е нещо могъщо и в същото време крехко и нежно“. Разказва ми как преди две години отишла на преход в Словения с приятел номад, с когото се запознали в Банско: „Бяхме сред природата – най-близкият град не беше толкова далеч, но беше диво, с грамадни планински проходи, високи върхове“. Озовали се насред гръмотевична буря и два дни след като си тръгнали в района имало огромни наводнения, загинали хора. „Ние сме склонни да идеализираме природата, но тя е опасна“ – заключава Марта.

Идеализирането на природата се наблюдава и в нагласите на родители дигитални номади, които са избрали Банско като една от дестинациите за децата си (такива са почти половината от респондентите ми). Повечето от тях смятат за вредно и неподобаващо децата да се отглеждат преобладаващо на закрито – в имоти без двор, в детски градини и училища, където прекарват целия ден в класни стаи, физкултурни салони и т.н. Респондентът ми Арнолд (50-годишен, германец, предприемач и специалист по комуникации) е един от стожерите и активист за това Банско да се превърне в център за номадски семейства с деца, които залагат на алтернативна форма на образование, наречена *worldschooling* (обучение чрез пътуване по света). В своето етнографско изследване с показателното заглавие *Светът е нашата класна стая* Джърман-Молц (German-Molz, 2021: 3) описва как семейства от Западния свят, представители на средната класа, продават къщите си, напускат работа и отпускат децата си от традиционните училища, за да ги обучават, докато пътуват по света. Тя изброява основните аспекти на този тип обучение: възможността на отглеждания да печели доход онлайн; достъп до онлайн инструменти в подкрепа на мобилното учене; социалната свобода да се води семеен живот в движение; нарастващото недоволство от институционалното образование и потребителското общество; трайната загриженост за подготовката на независими, устойчиви деца, готови за живот и работа в глобалния свят на XXI век. Джърман-Молц (German-Molz, 2021: 220) обобщава и парадоксите, присъщи на *worldschooling*-а: противоречието между желанието за принадлежност към общност и за автономност на индивида, както и между свободния избор и налагането на контрол (кога, къде, как да учи детето, с кого да го прави и каква следователно каква ценностна система да възприема).

Как този мирозглед се прилага на практика сред родителите дигитални номади в Банско и каква е ролята на природата? Ето пример с лайтмотивите в статия, изпратена ми от Арнолд, който е и администратор на Facebook група за *worldschooling* в Банско с 500 члена, инициращи почти ежедневни активности из града и околностите (Modi, 2023). Заглавното изображение показва няколко деца в люлка на двора, а на заден фон – къща с традиционна архитектура и върховете на Пирин. Говори се за „простите удоволствия да наблюдаваш независимостта и себеоткриването на децата сред природата“, „духа на свободното учене, където всеки ъгъл на Банско е потенциална класна стая, насърчавайки любовта към опознаването и дълбоката връзка с естествения свят“ и „мечтата да отглеждаш деца в среда, където могат да изпитат свобода, изживост и естествено учене“. „Образът на деца, принудени да стоят мирно за дълги периоди, противоречи на идеята за естествено, основано на преживявания учене“ – предупреждава авторката. Тя подчертава, че развиването на чувство за отговорност към околната среда често мотивира хората да водят по-здравословен физически и психически начин на живот и призовава възрастните да „създават целенасочена и органична учебна среда, която съответства на принципите на свободата и природата“ и да „приспособяват учебната програма към уникалните интереси, темпове и стил на учене на детето“. Примери за това са организиране на походи и барбекю сред природата (по мои наблюдения, през лятото на 2025 г. такива се случват всеки понеделник следобед) и създаване на малка градина у дома, така че децата да се научат да разпознават растенията и да са наясно с жизнените им цикли; уроци по история чрез посещение на места из Стария град в Банско; физическо възпитание чрез дейности като катерене и др.

Арнолд ми дава примери от всекидневието на собствените му деца, които прекарват всяко лято в Банско (а зимата – в Малта):

В Банско все още го има традиционното, бабин тип общуване. На съседната улица през месеците без сняг, които са вероятно осем-девет месеца годишно, играят 15 деца. Това е местна динамика, това е общност. Със съседката ни, първото нещо, което направихме, беше да махнем горната част от оградата и да изградим наново долната. Така че сега тя може да дойде при децата или да им подаде каквото има от градината си. И ние обичаме да я гледаме как се грижи за растенията си.

Друг пример е как Арнолд купува 20 водни пистолета и организира „битки“ за деца и възрастни всеки петък в най-горещите периоди.

Заклучение

Дигиталното номадство не бива да се анализира само като трудова практика, а като социален феномен, при който мотивацията на индивида се корени в това да

има избор къде, как и в каква социална и физическа среда да живее. В настоящата статия се потвърждава хипотезата, че освен с икономически и инфраструктурни предимства (бърз интернет, коливинг и коуъркинг пространства, достъп до разнообразни услуги и продукти), Банско привлича номадите и със своите разнообразни природни дадености (осигуряващи възможност за разходки, планински спортове, активна почивка и др.) и климатични особености, които подпомагат търсенето на баланс между работа и почивка. За респондентите ми близостта до природата в този град е съзнателно търсен мотивационен фактор, контрапункт на свръхстимулацията, която е налице в големите градове. За номадите в Банско природата е не само красив фон и необходим лукс, но и пространство за учене, социализация и дори за лечебни практики. В този смисъл наличието на природни дадености допринася за благополучието на изследваната група. То е ключов елемент за качеството на живот и продуктивността, подпомагащ здравословния начин на живот.

Вече почти десет години Банско се утвърждава като дестинация освен за туристи, и за дигитални номади в международен и дори световен план. Притегателен център е и за родители дигитални номади, които се стремят да възпитават децата си в среда, насърчаваща свободата, изгриността и естественото, базирано на преживявания учене. Те вярват, че близостта до природата развива отговорност и устойчивост, но и упражняват чрез нея по-стриктен родителски контрол и налагат собствените си виждания.

В заключение, въпреки че строителният бум в Банско през XXI век е обект на критика, благодарение на него в курорта е налице рядко срещан вид среда за съжителство между местните хора, туристите и глобализираната общност от дигитални номади. Материалната инфраструктура не съумява да измести природата, която си остава „на една разходка разстояние“ и „на едно поглеждане отвъд прозореца“.

Библиография

ГРАО. (2023). Таблица на адресно регистрираните по постоянен и по настоящ адрес лица в област БЛАГОЕВГРАД община БАНСКО. <https://www.grao.bg/tna/isnt41nm-15-09-2023-2.txt> [15.12.2025].

Димитрова, П. (2025). *Дигитално номадство: културни трансформации, социални динамики и предизвикателства в Банско*. София: ИЕФЕМ - БАН [под печат].

- Димитрова, П. (2025). Ню ейдж култура и лайфстайл миграция от град към село: примери от всекидневието на една общност. *Българска етнология*, 1, 86–102.
- Кастелс, М. (2006). *Информационната епоха: икономика, общество и култура*, т. II, *Силата на идентичността*. София: ЛИК.
- Кюркчиев, С. (2019). *Психологически експертизи и грижата за себе си*. София: Изток-Запад.
- Община Банско. (2023). Наредба за специфични изисквания към облика на градските пространства, сградите и архитектурните ансамбли на територията на град Банско.
- Радонова, М. (2018). *В подножието на Перун*. София: Захарий Стоянов.
- Bell, D. (2006). Variations on the Rural Idyll. In P. Cloke, T. Marsden, & P. Mooney (eds.), *Handbook of Rural Studies* (pp. 149–160). London: Sage. doi.org/10.4135/9781848608016.n10
- Bunce, M. (2003). Reproducing Rural Idylls. In P. Cloke (ed.), *Country Visions*. Harlow: Pearson.
- Cook, D. (2023). What is a digital nomad? Definition and taxonomy in the era of mainstream remote work. *World Leisure Journal*, 65(2), 256–275. doi.org/10.1080/16078055.2023.2190608
- Kozinets, R. (2015). *Netnography: Redefined*. London: Sage. doi.org/10.1002/9781118767771.wbiedcs067
- Makimoto, T., & Manners, D. (1997). *Digital nomad*. Chichester: Wiley.
- Miller, D. (2023). *The Good Enough Life*. Cambridge: Polity Press.
- Modi, Priyanka. 2023. Bansko Families Foster Outdoor Learning: Creating Classrooms in the Forest. *Educationnext*. <https://educationnext.in/posts/bansko-families-foster-outdoor-learning-creating-classrooms-in-the-forest> [22.12.2025]
- Molz, J. (2021). *The World Is Our Classroom: Extreme Parenting and the Rise of Worldschooled*. New York: New York University Press. doi:10.18574/nyu/9781479891689.001.0001
- Orel, M. (2019). Coworking environments and digital nomadism: balancing work and leisure whilst on the move. *World Leisure Journal*, 61(3), 215–227. <http://dx.doi.org/10.1080/16078055.2019.1639275>
- Orel, M. (2023). Wanderlust workforce: a journey into understanding digital nomadism. *World Leisure Journal*, 65(2), 143–149.

Pacheco, C., & Azevedo, A. (2022). Mapping the journey of the CoLiving experience of digital nomads, using verbal and visual narratives. *World Leisure Journal*, 65(2), 192–217. doi:10.1080/16078055.2022.2156593

Šimová, T. (2023). A research framework for digital nomadism: a bibliometric study. *World Leisure Journal*, 65(2), 175–191. doi.org/10.1080/16078055.2023.2210017

Soper, K. (2020). *The Post-Growth Living*. London: Verso.

Toivanen, M. (2025). The Freedom Paradox: Meanings and Configurations of Digital Nomadic Work. *International Migration Review*, 60(1), 22–45. doi:10.1177/01979183251314848

Vogl, T., & Micek, G. (2023). Work-leisure concepts and tourism: Studying the relationship between hybrid coworking spaces and the accommodation industry in peripheral areas of Germany. *World Leisure Journal*, 65(2), 276–298. doi.org/10.1080/16078055.2023.2208081

Voll, K., Gauger, F., & Pfnür, A. (2022). Work from anywhere: Traditional workation, coworkation and workation retreats: A conceptual review. *World Leisure Journal*, 65(2), 1–25. <https://doi.org/10.1080/16078055.2022.2134199>

Woldoff, R. A., & Litchfield, R. C. (2021). *Digital nomads: in search of freedom, community, and meaningful work in the new economy*. New York: Oxford University Press.

Zumbusch, J., & Lalicic, L. (2020). The role of co-living spaces in digital nomads' well-being. *Information Technology & Tourism*, 22, 439–453. doi:10.1007/s40558-020-00182-2

Приложение 1: демографски профил на респондентите

Псевдоним	Възраст	Пол	Националност	Занимание	Деца
1. Арнолд	~ 50 г.	Мъж	Германия	Технологичен и социален предприемач	Да
2. Бен	~ 40 г.	Мъж	Великобритания	IT-специалист	Не
3. Бети	38 г.	Жена	Великобритания	Собственик на верига коуъркинги	Да
4. Ванеса	~ 40 г.	Жена	Италия	(Съ)собственик на поредица събития и организации за дигитално номадство	Не
5. Вера	~ 30 г.	Жена	Русия	Лекар	Не
6. Винс	~ 50 г.	Мъж	Малта	Журналист на свободна практика, видеограф	Да
7. Густаво	~ 40 г.	Мъж	Португалия	Предприемач и професионален волейболист	Да
8. Дамян	~ 30 г.	Мъж	България	IT специалист и основател на коуъркинг	Да
9. Дийн	~ 50 г.	Мъж	Великобритания	Финансов директор в международна компания, собственик на коливинг	Да
10. Джоана	~ 30 г.	Жена	Полша	Маркетинг специалист и съсобственик на временен коливинг	Не
11. Джоел	~ 30 г.	Мъж	Румъния/Америка	Онлайн учител по английски, бивш собственик на коливинг	Да
12. Джудит	36 г.	Жена	Германия	Психо- и хипнотерапевт	Да
13. Еди	~ 40 г.	Мъж	България/Израел	Собственик на коуъркинг и коливинг пространства	Да
14. Екатерина	~ 30+ г.	Жена	Русия	Преподавател по езици	Да
15. Ива	~ 40 г.	Жена	България	Маркетинг специалист	Не

16. Ирина	28 г.	Жена	Сърбия	Маркетинг специалист	Не
17. Карол	~ 50 г.	Мъж	Румъния / Великобритания	Брокер на имоти в Банско	Да
18. Кейси	~ 40 г.	Жена	Финландия	Социален антрополог	Не
19. Лиз	~ 40 г.	Жена	Израел	Специалист по поведенчески анализ	Да
20. Марго	~ 35 г.	Жена	Чехия	Маркетинг специалист	Не
21. Мартин	~ 50 г.	Мъж	Германия	Предприемач в имотния сектор	Не
22. Мери	~ 50+ г.	Жена	Холандия	Преводач	Не
23. Михаил	~ 60 г.	Мъж	България	Бивш дипломат	Да
24. Мира	~ 30 г.	Жена	България	Маркетинг специалист и предприемач	Не
25. Никсън	~ 40 г.	Мъж	Дания	IT специалист и бизнес коуч	Не
26. Одри	~ 35 г.	Жена	Норвегия	Преподавател по английски и испански	Да
27. Рей	~ 35 г.	Мъж	Канада	IT специалист	Не
28. Теа	~ 60 г.	Жена	България	Управител на етажна собственост и на коливинг	Да
29. Улрих	~ 50 г.	Мъж	Австрия	Предприемач в имотния сектор	Не
30. Франк	~ 50 г.	Мъж	Великобритания	Брокер на имоти под наем и майстор	Не
31. Франко	~ 30 г.	Мъж	Италия	IT мениджър в банковия сектор и съсобственик на временен коливинг	Не
32. Януш	~ 25 г.	Мъж	Естония	IT специалист	Не

Благодарности: Публикацията се осъществява по проект, финансиран от програма „Млади учени и постдокторанти“. Благодаря за редакционната дейност на ръководителя ми доц. д-р Мила Маева.

Биографична справка: Петя В. Димитрова е постдокторант в Института по етнология към Българската академия на науките. През лятото на 2022 г. защитава дисертацията си на тема лайфстайл миграция от градска към селска среда с примери от България, Словакия и Белгия в катедре „Етнология“ в Софийския университет. Основните ѝ научни интереси са в областта на антропологията на потреблението (с фокус върху антиконсуматорство), антропологията на мобилността (дигитално номадство) и екологичната антропология (екосъобразен и устойчив начин на живот). От 2023 г. насам участва в текущия изследователски проект „Софийският съсед, комшията от Германия: контраурбанизация, социокултурно взаимодействие и местни трансформации“, финансиран от българския фонд „Научни изследвания“ (КП-06-Н70/10).

Short bio: Petya V. Dimitrova is a postdoctoral researcher in the Institute of Ethnology in the Bulgarian Academy of Sciences. In the summer of 2022, she defended in the Department of Ethnology, Sofia University, her dissertation on the topic of urban-rural lifestyle migration in Bulgaria, Slovakia and Belgium. Her main scientific interests are in anthropology of consumption (with a special focus on anti-consumerism), anthropology of mobility (digital nomadism) and environmental anthropology (eco-friendly and sustainable lifestyle). Since 2023, she has been participating in the ongoing research project “The Neighbour from Sofia, the New Villager from Germany: Counterurbanisation, Sociocultural Interactions and Local Transformations” funded by the National Science Fund of Bulgaria (КП-06-Н70/10).

E-mail: petya.dimitrova@iefem.bas.bg

ORCID: [0000-0002-3322-9085](https://orcid.org/0000-0002-3322-9085)